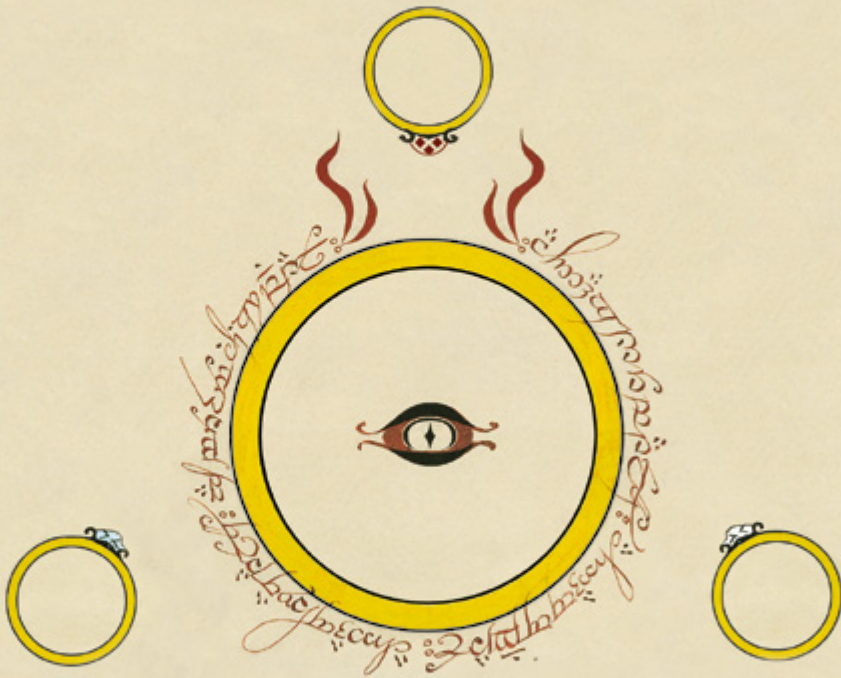

TARU SORMUSTEN HERRASTA 1

SORMUKSEN RITARIT

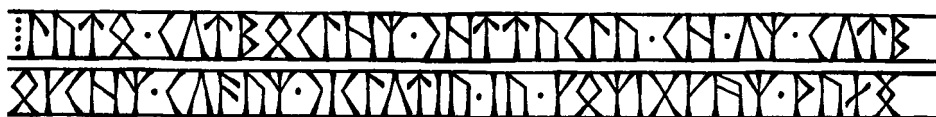

J. R. R. TOLKIEN

SUOMENTANEET KERSTI JUVA, EILA PENNANEN

JA PANU PEKKANEN

J. R. R. TOLKIEN

Suomenmetut teokset:

HOBITTI ELI SINNE JA TAKAISIN

MAAMIES JA LOHIKÄÄRME

TARU SORMUSTEN HERRASTA I-III:

I SORMUKSEN RITARIT

II KAKSI TORNIA

III KUNINKAAN PALUU

TOM BOMBADILIN SEIKKAILUT

PUU JA LEHTI

SEPPÄ JA SATUMAA

KIRJEITÄ JOULUPUKILTA

SILMARILLION*

J. R. R. TOLKIENIN MAALAUKSIA JA PIIRROKSIA*

KESKENERÄISTEN TARUJEN KIRJA*

KIRJEET*

HERRA BLISS

BILBON VIIMEINEN LAULU

SATUJEN VALTAKUNTA

ROVERANDOM

HÚRININ LASTEN TARINA*

KULLERVON TARINA

GONDOLININ TUHO*

KIRJOITUKSIA KESKI-MAASTA

NÚMENORIN TUHO

* Toimittanut Christopher Tolkien

• ၆၆၀ • ၆၇၀ • ၆၈၀ • ၆၉၀ • ၇၀၀ • ၇၁၀ • ၇၂၀ • ၇၃၀ • ၇၄၀ • ၇၅၀ • ၇၆၀ • ၇၇၀ • ၇၈၀ • ၇၉၀ • ၈၀၀ • ၈၁၀ • ၈၂၀ • ၈၃၀ • ၈၄၀ • ၈၅၀ • ၈၆၀ • ၈၇၀ • ၈၈၀ • ၈၉၀ • ၉၀၀ • ၉၁၀ • ၉၂၀ • ၉၃၀ • ၉၄၀ • ၉၅၀ • ၉၆၀ • ၉၇၀ • ၉၈၀ • ၉၉၀ • ၁၀၀၀

• ၆၆၀ • ၆၇၀ • ၆၈၀ • ၆၉၀ • ၇၀၀ • ၇၁၀ • ၇၂၀ • ၇၃၀ • ၇၄၀ • ၇၅၀ • ၇၆၀ • ၇၇၀ • ၇၈၀ • ၇၉၀ • ၈၀၀ • ၈၁၀ • ၈၂၀ • ၈၃၀ • ၈၄၀ • ၈၅၀ • ၈၆၀ • ၈၇၀ • ၈၈၀ • ၈၉၀ • ၉၀၀ • ၉၁၀ • ၉၂၀ • ၉၃၀ • ၉၄၀ • ၉၅၀ • ၉၆၀ • ၉၇၀ • ၉၈၀ • ၉၉၀ • ၁၀၀၀

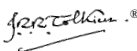
Englanninkielinen alkuteos
THE FELLOWSHIP OF THE RING

Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd.
under the title

The Fellowship of the Ring
Being the first part of The Lord of the Rings
© The Tolkien Estate Limited 1954, 1966

Kartan »Kontu: osa» piirtänyt C. R. Tolkien teokseen *Taru Sormusten herrasta*
Kartan »Keski-Maan läntiset osat kolmannen ajan lopulla»
piirtänyt C. R. Tolkien teokseen *Keskeneräisten tarujen kirja*

»J.R.R Tolkien asserts the moral right to be acknowledged as the author of this work»

TOLKIEN®, and are registered trademarks of The Tolkien Estate Limited.

Suomenkielinen laitos © suomentajat ja WSOY 1973, 2024

Werner Söderström Osakeyhtiö

Suomennettu vuoden 1966 laitoksesta

Suomennoksen tarkistanut Kersti Juva 2023

alkuteoksen myöhempiin laitoksiin tehdyt korjaukset huomioiden

Runosuomennokset tarkistanut Alice Martin 2023

Nimiösvujen riimujen ja *tengwar*-kirjoituksen suomennos Alice Martin, kalligrafia Heikki Kalliomaa

Suomentajat ovat saaneet avustusta suomalaisen kirjallisuuden edistämisvaroista.

Suomentaja Kersti Juva kiittää Kontuwiki-yhteisöä avusta virheiden korjaamisessa

ja uusien nimen luomisessa sekä WSOY:n kirjallisuussäätiötä

suomennoksen tarkistustyön tukemisesta.

ISBN 978-951-0-50859-6

Painettu EU:ssa

*Kolme Sormusta haltiakuninkaille alla auringon,
seitsemän kääpiöruhtinaille kivisaleissaan,
yhdeksän ihmisille jotka vie tuoni armoton,
yksi Mustalle ruhtinaalle valtaistuimellaan
maassa Mordorin joka varjojen saartama on.
Yksi Sormus löytää heidät, se yksi heitä hallitsee,
se yksi heidät yöhön syöksee ja pimeyteen kahlitsee
maassa Mordorin joka varjojen saartama on.*

SISÄLLYS

ESIPUHE	I
PROLOGI hobiteista ja muustakin	5
ENSIMMÄINEN KIRJA	
1 Odotettu juhla	23
2 Menneisyyden varjo	40
3 Kolme kumppanusta	59
4 Oikotie ja sieniä	76
5 Salaliitto paljastuu	86
6 Vanha metsä	96
7 Tom Bombadilin talossa	107
8 Sumua Hautakeroilla	117
9 Pomppivan ponin majatalossa	129
10 Konkari	141
11 Veitsi yössä	152
12 Pako kahlaamolle	169
TOINEN KIRJA	
1 Kohtaamisia	187
2 Elrondin neuvonpito	205
3 Sormus vaeltaa etelään	233
4 Matka pimeydessä	252
5 Khazad-dûmin silta	275
6 Lothlórien	285
7 Galadrielin peili	302
8 Jäähyväiset Lórienille	314
9 Suuri virta	325
10 Saattue hajoaa	337

ESIPUHE

Tämä tarina kasvoi kertomisen myötä ja siitä tuli Suuren sormuksen sodan historia, johon liittyy useita välähdyksiä vielä sitä edeltävästä paljon vanhemmasta historiasta. Aloitin kirjoittamisen pian sen jälkeen kun olin saanut *Hobitin* valmiiksi, jo ennen kuin se julkaistiin vuonna 1937; mutta en jatkanut kovinkaan pitkälle, sillä halusin ensin saada valmiiksi ja järjestykseen esiaikojen mytologian ja legendat, jotka olivat muotoutuneet mielessäni jo muutamia vuosia. Tämän tahdoin tehdä omaksi ilokseni, ja minulla oli hyvin vähän toivoa siitä, että muut olisivat tästä työstä kiinnostuneita, etenkin kun innoitus oli lähinnä kielitieteellinen ja tarkoituksena laatia tarvittava historiallinen tausta haltiakielille.

Kun ne, joilta pyysin neuvoa ja mielipidettä olivat ilmoittaneet, että »ei lainkaan toivoa» oli huomattavasti täsmällisempi ilmaus kuin »vähän toivoa», palasin taas jatko-osan kirjoittamiseen. Minua rohkaisivat lukijoiden pyynnöt saada lisää tietoja hobiteista ja heidän seikkailuistaan. Mutta kertomus ajautui vääjäämättä kohti vanhaa maailmaa, niin että siitä tuli ikään kuin tarina vanhan maailman lopusta ja häviöstä, vaikka alku ja keskiosa olivat vielä kertomatta. Tämä prosessi oli alkanut jo kirjoittaessani *Hobittia*, jossa on useita viittauksia vanhempiin asioihin: Elrond, Gondolin, suurhaltiat, örkit. Joissakin olennoissa, esineissä ja paikoissa, sellaisissa kuin Durin, Moria, Gandalf, Noita, Sormus, oli välähtänyt painavampia, syvempiä tai synkempiä piirteitä kuin pinnalta olisi arvannut. Kun tajusin näiden välähdysten merkityksen ja niiden suhteen muinaishistoriaan, alkoi mielessäni hahmottua kolmas aika ja sen käännekohta Sormuksen sota.

Ne jotka olivat pyytäneet lisää tietoja hobiteista saivat sitä lopultakin, mutta he joutuivat odottamaan kauan, sillä kirjoitin *Tarua Sormusten herrasta* puusittain vuodesta 1936 vuoteen 1949. Tuona aikana minulla oli monia velvollisuuksia, joita en lyönyt laimin, ja muita harrastuksia oppilaana ja opettajana, ja nämä veivät usein kaiken aikani. Viivytystä pidensi tietenkin myös sodan syntyminen vuonna 1939; tuolloin tarina ei ollut vielä ehtinyt ensimmäisen kirjan loppuun. Huolimatta seuraavien vuosien synkkyudesta havaitsin etten voinut enää kokonaan hylätä tarinaa, ja niin taivalsin eteenpäin, enimmäkseen öisin, kunnes seisoin Moriassa Balinin haudalla. Siihen pysähdyin pitkäksi aikaa. Kului melkein vuosi ennen kuin jatkoin, ja saavuin siten Lothlórieniin ja Suurelle virralle loppuvuodesta 1941. Seuraavana vuonna kirjoitin ensimmäisen luonnoksen nykyisestä kolmannesta kirjasta sekä viidennen kirjan ensimmäisen ja kolmannen luvun alun; ja merkkitulien roihutessa Anórienissa ja Théodenin saapuessa Hargin laaksoon minä pysähdyin. Ennakkoarviot olivat pettäneet eikä ollut aikaa ajatella.

Vuonna 1944 jätin sikseen aukkopaikat ja epäselvyydet tuossa sodassa, jota minun oli määrä johtaa tai ainakin kuvata, ja pakotin itseni selvittämään Frodon matkan Mordoriin. Nämä luvut, joista vähitellen syntyi neljäs kirja, lähetin jatkokertomuksena pojalleni Christopherille, joka noihin aikoihin oli ilmavoimien mukana Etelä-Afrikassa. Kesti kuitenkin vielä viisi vuotta ennen kuin olin saattanut tarinan nykyiseen loppuunsa; tuona aikana vaihdoin taloa, oppituuolia ja collegea, ja vaikka päivät eivät olleet enää yhtä synkkiä, ne eivät suinkaan olleet joutilaampia. Kun sitten viimein olin päässyt »loppuun», minun piti korjata koko tarina ja totta puhuen osittain kirjoittaa se uudestaan takaperin. Ja se piti kirjoittaa koneella kerran ja toisenkin, ja sen työn tein minä; minulla ei ollut varaa palkata kymmensormijärjestelmällä työtään tekevää konekirjoittajaa.

Monet ovat lukeneet *Tarun Sormusten herrasta* sen jälkeen kun se kymmenen vuotta sitten ilmestyi; ja haluaisin tässä sanoa jotakin niistä tarinan motiiveja ja merkitystä koskevista mielipiteistä ja arvauksista, joita olen kuullut tai lukenut. Tärkein motiivi oli kertojan halu käydä käsiksi todella pitkään tarinaan, joka säilyttäisi lukijan mielenkiinnon, huvittaisi häntä, ilahduttaisi häntä ja kukaties myös paikoitellen jännittäisi tai syvästi liikuttaisi. Oppaana minulla oli vain oma tajuni siitä mikä on vetoavaa ja mikä liikuttavaa, ja monien osalta tuo opas on väistämättä ollut väärässä. Jotkut jotka ovat teoksen lukeneet, tai ainakin sitä arvostelleet, ovat pitäneet sitä ikävyyttävänä, absurdina tai halveksittavana; eikä minulla ole mitään syytä valittaa, sillä minulla on heidän töistään samanlaisia näkemyksiä, tai sellaisista töistä, joita he ilmeisesti pitävät parempina. Mutta myös ne jotka ovat nauttineet kertomuksestani ovat löytäneet paljon sellaista mikä ei miellyttänyt. On ehkä mahdotonta miellyttää kaikkia joka kohdassa, kun kirjoittaa pitkän tarinan, tai saada moitteita kaikilta samoissa kohdissa; olen näet havainnut saamistani kirjeistä, että ne jaksot ja luvut, jotka toisille ovat kauhistus, ovat toisten mielestä erityisen kiitettäviä. Kaikkein kriittisin lukija, minä itse, löytää nyt monia puutteita, suuria ja pieniä, mutta koska minua ei onneksi mikään pakota sen paremmin arvostelemaan kuin kirjoittamaan uudestaankaan tätä kirjaa, sivuutan ne ääneti, paitsi ehkä yhden, jonka muutkin lukijat ovat huomanneet: kirja on liian lyhyt.

Mitä tulee johonkin sisäiseen merkitykseen tai »sanomaan», sellaista ei kirjoittajalla ole. Teos ei ole allegorinen eikä ajankohtainen. Kasvaessaan tarina sai juuret (menneisyyteen) ja työnsi odottamattomia haaroja; mutta sen pääteema määräytyi jo silloin kun Sormuksesta luonnostaan tuli yhdysside tämän kirjan ja *Hobitin* välille. Ratkaiseva luku Menneisyyden varjo on tarinan vanhimpia osia. Kirjoitin sen kauan ennen kuin vuotta 1939 edeltävä varjo oli muuttunut väistämättömän tuhon uhkaksi, ja siitä eteenpäin kertomus olisi edennyt jokseenkin samoja latuja, vaikka tuo katastrofi olisi vältetty. Sen lähtökohdat olivat mielesäni jo paljon aikaisemmin ja osittain jopa paperilla, ja vain vähän jos lainkaan vaikutti siihen sota, joka alkoi vuonna 1939, tai sen jälkiselvittelyt.

Tuo todellinen sota ei muistuta tätä tarusotaa, sen kulku ja päätös olivat erilaiset. Jos se olisi ollut tarun lähtökohdana ja ohjannut sen kulkua, Sormusta olisi varmasti käytetty Sauronia vastaan; häntä ei olisi tuhottu vaan hänet olisi orjuutettu, eikä Barad-dûria olisi hävitetty vaan se olisi miehitetty. Saruman, joka ei onnistunut saamaan Sormusta haltuunsa, olisi ajan myllerryksen ja petollisuuden keskellä löytänyt Mordorista sormustiedon puuttuvat renkaat, ja ennen pitkää hän olisi tehnyt oman Suursormuksen uhmatukseen sen avulla Keski-Maan

vallan anastanutta hallitsijaa. Tuossa yhteentörmäyksessä olisivat molemmat osapuolet vihanneet ja halveksineet hobitteja; nämä eivät olisi selviytyneet pitkään edes orjina.

Muunkinlaisia järjestelyjä voi suunnitella tyydyttämään niiden makua, jotka pitävät allegorioista tai ajankohtaisista viittauksista. Minä puolestani inhoan sydämestäni allegoriaa sen kaikissa muodoissa ja olen aina inhonnut, siitä lähtien kun olin tarpeeksi vanha ja tarkka vainutakseni sen. Pidän paljon enemmän historiasta, todesta tai kuvitellusta, jota voi soveltaa monin tavoin lukijoiden ajatus- ja kokemusmaailmaan. Monet ilmeisesti sekoittavat 'soveltamisen' ja 'allegorian'; mutta toinen kuuluu lukijan vapauteen, kun taas toisessa tekijä tarkoituksellisesti johdattelee.

Kokemus ei tietenkään voi kokonaan olla vaikuttamatta kirjailijaan, mutta tarinantaimi käyttää kokemuksen maaperää hyvin monimutkaisella tavalla, ja tuon tapahtuman määrittely on parhaimmillaankin vain arvailua riittämättömän ja epämääräisen todistusaineiston pohjalta. On myös väärin, vaikkakin kiehtovaa, olettaa kirjailijan ja arvostelijan elinaikojen osuessa osittain yksiin, että molempien kokemuspääpiiriin kuuluvat ajatussuunnat ja ajankohtaiset tapahtumat olisivat välttämättä antaneet kaikkein voimakkaimmat vaikutteet. Ihmisen on tosiaan itse ellettävä sodan varjossa ennen kuin hän voi tuntea sen paineen; mutta kun aika kuluu, tuntuu usein unohtuvan ettei vuosi 1914 ollut nuorelle ihmiselle mitenkään vähemmän hirvittävä kuin vuoden 1939 ja sen jälkeisten vuosien kokemukset. Vuoteen 1918 mennessä kaikki läheiset ystäväni yhtä lukuun ottamatta olivat kuolleet. Tai jos valitaan vähemmän murheellinen esimerkki: jotkut ovat oletaneet että kolmannen osan luku Konnun puhdistus heijastaa tilannetta Englannissa niihin aikoihin, jolloin lopettelin tarinaani. Niin ei ole. Se kuului olennaisesti juoneen alusta alkaen, vaikka sitä muokkasikin Sarumanin persoonallisuus, joka oli muotoutunut tarinan aikana – kerta kaikkiaan ilman minkäänlaista vertauskuvallista merkitystä tai viittausta senaikaiseen politiikkaan. Se perustuu kyllä jossain määrin todellisuuteen, vaikka hatarasti (taloudellinen asetelma oli tykkänään toinen) ja paljon vanhempaan. Maata, jossa asuin lapsena, tärveltiin ja tuhottiin jo ennen kuin minä täytin kymmenen vuotta, silloin kun autot vielä olivat harvinaisuuksia (minä en ollut koskaan nähnyt sellaista) ja esikaupunkiratoja yhä rakennettiin. Jonkin aikaa sitten näin lehdessä kuvan minulle kerran niin tärkeän lammen rannalla seisovasta, aikoinaan kukoistaneesta myllystä lopullisessa rappiotilassaan. En milloinkaan pitänyt nuoren myllärin ulkonäöstä, mutta hänen isällään, vanhalla myllärillä, oli musta parta eikä hänen nimensä ollut Hiesuli.

Taru Sormusten herrasta julkaistaan nyt uutena laitoksena, ja olen käyttänyt tilaisuutta hyväkseni tehdäkseni muutoksia. Olen korjannut jokusen virheen ja epä johdonmukaisuuden, joita tekstissä vielä oli, ja olen myös yrittänyt antaa lisää tietoja sellaisissa kohdissa, jotka ovat herättäneet kysymyksiä tarkkaavaisissa lukijoissa. Olen tutkinut kaikkia kommentteja ja tiedusteluja, ja jos jotkin on sivuutettu, se saattaa johtua siitä, etten ole onnistunut pitämään papereitani järjestyksessä. Mutta moniin kyselyihin ei ole mahdollista vastata muualla kuin lisäliitteissä tai kokonaan uudessa niteessä, joka sisältäisi sitä aineistoa, jota en liittänyt alkuperäiseen laitokseen, ennen muuta yksityiskohtaisempaa kielitieteellistä tietoa. Sitä odotellessa on tässä laitoksessa tämä esipuhe, lisäys prologiin, joitakin viitteitä sekä henkilönimi- ja paikannimihakemisto. Tämä hakemisto

pyrkii täydellisyyteen hakusanoissa mutta ei viittauksissa, sillä tähän laitokseen on katsottu välttämättömäksi supistaa sitä. Täydellinen hakemisto, jossa käytettäisiin hyväksi kaikkea rouva N. Smithin keräämää aineistoa, kuuluu pikemminkin lisänteeseen.*

SAATTEEKSI

Tässä kirjassa suomen kieli vastaa Keski-Maan yhteiskieltä eli westronia. Kaikki yhteiskieliset henkilön- ja paikannimet on suomennettu, esim. Reppuli, Klonkku, Kontu, Viimapää. Sen sijaan kaikki muut nimet on jätetty alkuperäiseen asuunsa oikeinkirjoitusta myöten, esim. haltiakieliset Elrond, Galadriel, Lórien sekä kääpiökieliset Kheled-zâram ja Khazad-dûm. Haltiakieliä taitavat henkilöt käyttävät myös joskus erityisiä monikkomuotoja, sellaisia kuin *dúnedain* ja *rohírim*, 'samoajat' ja 'Rohanin asukkaat'.

* Tämän Tolkienin 1966 kirjoittaman esipuheen jälkeen *Taruun Sormusten herrasta* on laadittu uusi hakemisto, joka sisältyy nyt myös suomenkieliseen laitokseen. (Toimituksen huomautus.)

PROLOGI

I

Hobiteista

Tässä kirjassa puhutaan paljon hobiteista. Sen sivuilta lukijalle selviää yhtä ja toista heidän ominaislaadustaan ja jotakin heidän historiastaankin. Lisätietoja voi saada niistä Länsikairan Punaisen kirjan otteista, jotka on jo julkaistu nimellä *Hobitti*. Siinä kerrottu tarina perustuu Punaisen kirjan alkulukuihin, jotka on kirjoittanut ensimmäinen maailmanlaajuista kuuluisuutta saavuttanut hobitti Bilbo. Bilbo antoi kertomukselleen nimeksi *Sinne ja takaisin*, ja se kertoi hänen matkastaan itään ja kotiinpaluustaan; myöhemmin tämä seikkailu liitti kaikki hobitit niihin aikansa suuriin tapahtumiin, jotka on tässä kerrottu.

Monet halunnevat kuitenkin tietää enemmän tämän huomattavan kansan alkuvaiheista, ja toisilla taas ei ehkä ole hallussaan aikaisempaa kirjaa. Näitä lukijoita varten tähän on kerätty muutamia hobittitiedon keskeisiä seikkoja, ja samaten tässä käydään lyhyesti läpi ensimmäinen seikkailu.

Hobitit ovat vaatimaton, mutta hyvin vanha kansa, joka oli ennen suurempi kuin nykyään. He rakastavat rauhaa, hiljaisuutta ja viljeltyä maata; hyvin järjestetty ja hoidettu maaseutu oli heidän mieluisin asuinsijansa. He eivät ole koskaan ymmärtäneet sen monimutkaisempia koneita tai laitteita kuin palkeet, vesimylly tai kangaspuut, eivätkä koneet ole heitä kiinnostaneet, vaikka he ovatkin taitavia työkalujen käytössä. Jo muinoin he yleensä ujostelivat »isoja ihmisiä», kuten he meitä kutsuvat, mutta nykyisin he kauhuissaan karttavat meitä, niin että heitä alkaa olla hyvin vaikea tavata. He ovat hyväkuuloisia ja tarkkasilmäisiä, ja vaikka heillä on taipumusta lihomiseen ja he välttävät turhaa kiirettä, he ovat kuitenkin vikkeliä ja ketteriä liikkeissään. Heillä on aina ollut taito hävitä nopeasti ja äänettömästi kun isoja ihmisiä, joita he eivät halua tavata, rymistelee vastaan. Tämän taidon he ovat kehittäneet niin pitkälle että se saattaa tuntua ihmisistä taikuudelta, mutta itse asiassa hobitit eivät koskaan ole harrastaneet minkäänlaisista taikuutta. Tämä välttely on pelkästään seurausta erityisestä taidosta, jonka perintötekijät ja käytäntö ja läheinen suhde maahan ovat kehittäneet sellaiseksi, etteivät suuremmat ja kömpelömmät rodut pysty sitä matkimaan.

Sillä he ovat pientä kansaa, pienempiä kuin kääpiöt; toisin sanoen he eivät ole yhtä tukevia ja tanakoita kuin kääpiöt vaikka eivät ole juurikaan lyhyempiä.

Heidän pituutensa vaihtelee meidän mittojemme mukaan yhden ja kahden kyynärän välillä. Nykyään harvat yltyvät puoleentoista kyynärään, mutta heidän kerrotaan kutistuneen; ennen he olivat pitempiä. Punaisen kirjan mukaan Bandostras Tuk (Härkäräikkä), Isumbras III:n poika, oli kahden kyynärän ja viiden tuuman pituinen ja pystyi ratsastamaan hevosella. Hobittien asiakirjojen mukaan vain kaksi entisaikojen suurhobittia on ollut häntä mittavampia, mutta tästä erikoislaatuudesta asiasta tulee puhe tässä kirjassa.

Mitä tulee Konnun hobitteihin joita tämä kirja käsittelee, he olivat rauhan ja vaurauden aikana iloista joukkoa. He pukeutuivat kirkkaisiin väreihin – erityisesti he pitivät keltaisesta ja vihreästä – mutta kenkiä he käyttivät harvoin, sillä heidän jalkapohjissaan oli paksu nahka ja päältäpäin jalat olivat tukkaa muistuttavan kiharan karvan peitossa (tukka oli yleensä ruskea). Niinpä kengänteko oli ainoa käsityö jota heidän keskuudessaan ei paljon harrastettu – heillä oli näet pitkät ja näppärät sormet, joilla he osasivat valmistaa paljon muita hyödyllisiä ja kauniita esineitä. Heidän kasvonsa olivat yleensä paremminkin sävyisät kuin kauniit, leveät ja punaposkiset, ja heidän suunsa oli aina altis nauruun – ja syömiseen ja juomiseen. Ja he nauroivat, söivät ja joivat usein ja sydämensä kyllyydestä; he pilailivat yhteenään ja söivät kuusi kertaa päivässä (mikäli mahdollista). He olivat vieraanvaraisia ja rakastivat juhliä samoin kuin lahjojakin, joita he jakelevat avokätisesti ja vastaanottivat innokkaasti.

On aivan selvää, että huolimatta myöhemmästä vieraantumisesta hobitit ovat meille sukua, paljon läheisempää sukua kuin haltiat tai edes kääpiöt. He puhuivat vanhastaan omalla tavallaan ihmisten kieltä, ja heistä olivat mieluisia tai vastenmielisiä samat asiat kuin ihmisistäkin. Mutta mikä tuo suhde täsmälleen on, ei enää ole selvitetävissä. Hobittien alkuperä kätkeytyy kaukaisiin esiaikoihin, jotka ovat menneet ja unohtuneet. Ainoastaan haltioilla on enää asiakirjoja tuolta menneeltä ajalta, mutta heidän perimätietonsa keskittyy lähes kokonaan heidän omaan historiaansa, jossa ihmiset esiintyvät harvoin eikä hobitteja mainita ollenkaan. Kuitenkin on ilmeistä, että hobitit olivat itse asiassa eläneet hiljaksiin Keski-Maassa monta monituista vuotta ennen kuin muut edes huomasivat heitä. Ja kun maailma muutenkin on täynnä monenmoista kummaa otusta, tällä pikku kansalla tuntui olevan kovin vähän merkitystä. Mutta Bilbon ja hänen perijänsä Frodon aikana heistä tuli yhtäkkiä sekä tärkeitä että kuuluisia, täysin riippumatta heidän omasta tahdostaan, ja he aiheuttivat paljon päänvaivaa Suurten ja Viisasten neuvonpidoille.

Tuo aika, Keski-Maan kolmas aika, on nyt kaukana takanapäin, ja maat ovat muuttaneet muotoaan, mutta hobittien silloiset asuma-alueet olivat epäilemättä samat kuin ne, joilla heitä yhä oleilee; ne sijaitsevat Vanhan maailman luoteiskolkassa, Merestä itään. Alkukodistaan Bilbon ajan hobiteille ei ollut säilynyt mitään tietoa. Tiedonjano (muuhun kuin sukututkimukseen liittyvä) ei ollut erityisen yleistä heidän keskuudessaan, mutta jotkut vanhojen sukujen jälkeläiset sattuivat joskus tutkimaan kirjojaan ja jopa kokoamaan haltioilta, kääpiöiltä ja ihmisiltä tietoa vanhoista ajoista ja vieraista maista. Hobittien omat asiakirjat alkavat vasta Konnun asuttamisen jälkeiseltä ajalta, ja heidän vanhimmat tarunsa ulottuvat tuskin vaellusaikoja kauemmaksi. Näistä taruista ja heidän erikoisista tavoistaan ja sanoistaan käy kuitenkin selvästi ilmi, että hobitit olivat monien muiden kansojen tapaan muinoin liikkuneet länteen. Heidän varhaisimmissa

taruissaan tuntuu vilahtavan aika, jolloin he asuivat Anduinin ylälaaksoissa Sumuvuorten ja Suuren vihermetsän välissä. Syytä siihen, miksi he myöhemmin ryhtyivät hankalaan ja vaaralliseen vuorien ylittämiseen päästäkseen Eriadoriin, ei enää tiedetä varmasti. Heidän omista asiakirjoistaan sanotaan, että ihmiset lisääntyivät ja että metsän ylle lankesi varjo, joka pimensi sen ja sen uudeksi nimeksi tuli Synkmetsä.

Jo ennen kuin hobitit ylittivät vuoret, he olivat jakautuneet kolmeen toisistaan eroavaan heimoon: karvajalat, väkevät ja helokesit. Karvajalat olivat ruskeaihoisia, pieniä ja lyhyitä, he olivat parrattomia ja kulkivat kengittä, heidän kätensä ja jalkansa olivat sirot ja näppärät; mieluiten he asuivat vuoriseuduilla ja mäki- mailla. Väkevät olivat vankkoja ja tanakoita, heillä oli isot kädet ja jalat ja heitä miellyttivät enemmän tasangot ja jokivarret. Helokesillä oli vaalea iho ja tukka, he olivat pitempiä ja hoikempia kuin muut ja rakastivat puita ja metsämaita.

Karvajalat olivat muinaisina aikoina paljon tekemisissä kääpiöiden kanssa ja he asuivat kauan vuorten alarinteillä. He siirtyivät länteen aikaisin ja vaelsivat halki Eriadorin aina Viimapäälle saakka niihin aikoihin kun muut vielä asuivat Erämaassa. He olivat tavallisin ja hobittimaisin heimo ja heitä oli ylivoimaisesti eniten. He olivat muita taipuvaisempia asettumaan paikoilleen ja säilyttivät kauimmin esi-isiensä tavan asua tunneleissa ja koloissa.

Väkevät viipyivät pitkään Suuren virran, Anduinin, rannoilla eivätkä arkailleet ihmisiä yhtä paljon kuin muut. He muuttivat länteen karvajalkojen jälkeen ja seurasivat Kohuvettä etelään; monet heistä elivät siellä kauan Tharbadin ja Mustainmaan rajojen välillä ennen kuin siirtyivät takaisin pohjoiseen.

Vähälukuisimmat helokesit olivat pohjoinen heimo. Heillä oli läheisemmät suhteet haltioihin kuin muilla hobiteilla ja he olivat lahjakkaampia kielen ja laulujen alalla kuin käsitoissa. Vanhastaan he mieluummin metsästivät kuin viljelivät maata. He ylittivät vuoret Rivendellin pohjoispuolelta ja seurasivat Maitokymin juoksua. Eriadorissa he pian sekaantuivat muihin heimoihin, jotka olivat tulleet ennen heitä, mutta koska he olivat rohkeampia ja seikkailunhaluisempia, karvajalkojen ja väkevien johtajat ja päälliköt olivat usein helokesejä. Vielä Bilbon aikana saattoi huomattavimmissa suvuissa, kuten Tukeissa ja Bukinmaan herroissa havaita selviä helokesien piirteitä.

Eriadorin läntisillä mailla Sumuvuorten ja Luninvuorten välillä hobitit kohtasivat sekä ihmisiä että haltioita. Ja toden totta, siellä eli vielä joitakin Meren yli Westernessestä tulleiden ihmisten kuninkaiden jälkeläisiä, *dūnedainia*, mutta he vähenivät nopeasti ja heidän Pohjois-Valtakuntansa maat autioituivat. Tulokkaille oli tilaa ja ennen pitkää hobitit alkoivat perustaa yhdyskuntia. Useimmat aikaisemmat hobittisiirtokunnat olivat Bilbon aikana jo hävinneet ja unohtuneet, mutta yksi varhainen tärkeä siirtokunta oli säilynyt, vaikkakin pienentyneenä: se sijaitsi Briissä ja sitä ympäröivässä Aarnimetsässä noin neljänkymmenen virstan päässä Konnusta itään.

Epäilemättä juuri näinä varhaisina aikoina hobitit oppivat kirjoittamaan samalla lailla kuin *dūnedain*; nämä puolestaan olivat oppineet tämän taidon haltioilta paljon aikaisemmin. Noihin aikoihin hobitit myös unohtivat oman kieltensä, millainen se sitten olikin, ja ovat siitä lähtien puhuneet yhteiskieltä, jota kutsuttiin westroniksi ja jota käytettiin kaikilla Arnorin ja Gondorin kuninkaiden mailla sekä rannikoilla Belfalasista Lunille. He säilyttivät kuitenkin muutamia

omia sanoja, kuukausien ja viikonpäivien nimet sekä suuren joukon vanhoja henkilönnimiä.

Näihin aikoihin hobittien tarinat muuttuvat historiaksi ja heidän ajanlaskunsa alkaa. Sillä kolmannen ajan vuonna 1601 helokesiveljekset Marcho ja Blanco lähtivät liikkeelle Briistä ja saatuuan luvan Fornostin korkealta kuninkaalta* he ylittivät ruskean Baranduinjoen mukanaan suuri joukko hobitteja. He käyttivät Paasikaarten siltaa, joka oli rakennettu Pohjois-Valtakunnan vallan aikana, ja valtasivat asuinsijoikseen kaiken maan joen ja Kaukavaarojen välillä. Heiltä ei vaadittu muuta kuin että he pitäisivät Suuren sillan sekä muutkin tiet ja sillat kunnossa, jouduttaisivat kuninkaan lähettien matkaa ja tunnustaisivat kuninkaan herruuden.

Näin sai alkunsa *konnunlasku*, sillä siitä vuodesta, jolloin Rankkivuo (jollaiseksi hobitit väänäsivät nimen) ylitettiin, tuli Konnun ensimmäinen vuosi ja kaikki myöhemmät ajat laskettiin siitä.[†] Lännien hobitit ihastuivat uuteen maahansa heti; sinne he jäivät ja unohtuivat pian jälleen kerran ihmisten ja haltioiden historiasta. Niin kauan kuin kuningas oli olemassa, he olivat nimellisesti hänen alamaisiaan, mutta itse asiassa heitä hallitsivat heidän omat päällikkönsä eivätkä he sekaantuneet muun maailman menoon. Fornostin viimeiseen taisteluun, joka käytiin Angmarin noitaruhtinasta vastaan, he lähettivät jousimiehiä kuninkaan avuksi – niin he väittivät, vaikka siitä ei löydy mainintaa ihmisten taruista. Tuossa sodassa Pohjois-Valtakunta tuhoutui ja hobitit ottivat maan omakseen ja valitsivat päälliköittensä joukosta *thainin* käyttämään sitä valtaa, joka kuninkaalla oli ollut. Tuhanteen vuoteen eivät sodat heitä juurikaan häirinneet, ja he vaurastuivat ja lisääntyivät Mustan ruton (37 kl.) jälkeen aina Ikitalven ja sitä seuranneen nälänhädän aiheuttamaan tuhoon saakka. Tuhannet menehtyivät tuona aikana, mutta Vaivojen vuodet (1158–1160) kuuluivat tämän kertomuksen tapahtumajaksoksi kaukaiseen menneisyyteen ja hobitit olivat taas tottuneet yltyäkylläisyyteen. Maa oli hedelmällinen ja lempeä, ja vaikka se oli ollut pitkään hylättyä ennen hobittien tuloa, sitä oli aikaisemmin viljelty hyvin ja kuninkaalla oli ollut siellä monia tiluksia, viljavainioita, viinitarhoja ja metsiä.

Kaukavaaroilta Rankkivuon sillalle oli matkaa kaksikymmentä peninkulmaa ja pohjoisen nummilta etelän soille kaksikymmentäviisi. Hobitit antoivat maalle nimeksi Kontu tarkoittaen sillä *thaininsa* valtapiiriä, aluetta jossa elämä sujui hyvässä järjestyksessä, ja tässä mukavassa maailman kolkassa he elivät järjestyntä elämänsä ja välittivät yhä vähemmän ulkopuolisesta maailmasta, jossa synkät varjot liikkuivat, kunnes he alkoivat ajatella että rauha ja yltyäkylläisyys kuuluivat Keski-Maassa asiaan ja että ne olivat kaikkien kunnan kansalaisten oikeus. He unohtivat tai olivat unohtavanaan sen vähän, mitä olivat koskaan tienneet Vartijoista ja näiden vaivoista, joiden ansiota Konnun pitkä rauhanaika oli. Heitä suojeltiin tosiasiaa koko ajan, mutta tieto siitä oli kadonnut heidän muististaan.

Mitkään hobitit eivät koskaan ole olleet sotaisia eivätkä he olleet milloinkaan taistelleet keskenään. Entisaikoina heidän oli tietenkin täytyntä taistella

* Kuten Gondorin historiankirjoitus kertoo, tämä oli Argeleb II, kahdeskymmenes pohjoista haaraa, joka sammui Arveduin myötä kolmesataa vuotta myöhemmin.

† Näin ollen kolmannen ajan vuosiluvut haltioiden ja *dinedainin* laskutavan mukaan saadaan selville lisäämällä 1600 konnunlaskun vuosilukuihin.

tullakseen toimeen ankarassa maailmassa, mutta tuo kaikki oli Bilbon aikana muinaishistoriaa. Viimeinen taistelu ennen tämän kertomuksen alkua ja ainoa, joka koskaan oli taisteltu Konnun rajojen sisäpuolella, oli muistitiedon ulotuttamomissa: Viherkenttien taistelu vuonna 1147 kl., jossa Bandobras Tuk löi Kontuun hyökänneet örkit. Ilmastokin oli muuttunut lauhemmaksi ja ankara lumitalvina pohjoisesta tunkeutuneita saaliinhimoisia susia oli enää jonkun isoisän jutuissa. Vaikka Konnussa oli vielä aseita, niitä pidettiin enimmäkseen komeina koristeina takan päällä tai seinillä tai kerättynä Järin Möyremässä olevaan museoon. Museota kutsuttiin Mathomtaloksi; hobitit nimittivät *mathomiksi* kaikkea sellaista, millä ei ollut varsinaista käyttöä mutta mitä ei raaskinut heittää poiskaan. Heidän asumuksensa täytyivät helposti mathomeista, ja niitä olivat myös monet kädestä käteen kulkevat lahjat.

Kaikesta vauraudesta ja rauhasta huolimatta tämä kansa oli kuitenkin kummallisen sitkeää. Tosipaikan tullen heitä oli vaikea lannistaa tai surmata. Kenties he olivat niin kyltymättömän ihastuneita elämän iloihin osittain siksi, että he pystyivät tarvittaessa selviämään ilman niitä. He kestivät nurisematta surujen, vihollisen tai sään kovatkin kolhimiset sellaisten ällistykseksi, jotka tunsivat heidät huonosti eivätkä nähneet heidän hyvinvoivia kasvojaan ja vatsojaan edemmäksi. Vaikka he harvoin riitelivät eivätkä tappaneet elävää olentoa huvin vuoksi, he olivat puolustautuessaan uljaita ja osasivat hädän tullen yhä käsitellä aseita. He olivat taitavia jousimiehiä, tarkkasilmäisiä ja hyviä osumaan – muutenkin kuin jousella ja nuolella. Kun hobitti kumartui poimimaan kiveä, oli viisainta pian pötkiä suojaan, tämän tiesivät hyvin kaikki liian lähelle eksyneet eläimet.

Kaikki hobitit olivat alun perin asuneet maakoloissa – niin he ainakin uskoivat, ja senkaltaisissa asumuksissa he viihtyivät edelleenkin parhaiten; mutta ajan mittaan heidän oli ollut pakko omaksua muita asumismuotoja. Yleensä vain Konnun rikkaimmat ja köyhimmät pitivät Bilbon aikana yllä vanhaa tapaa. Kaikkein köyhimmät asuivat edelleen aivan alkeellisissä koloissa, tuskin kuoppaa kummemmissa, joissa oli vain yksi ikkuna tai ei sitäkään, vauraimmat puolestaan rakennuttivat ylellisempiä muunnelmia vanhan ajan yksinkertaisista asumuksista. Mutta kaikkiin paikkoihin ei ollut hyvä kaivaa tällaisia suuria ja monihaaraisia tunneleita (tai kuten he itse niitä kutsuivat, *smialeita*). Tasangoilla ja alamailla alkoivat hobitit lisääntyään rakentaa maan päälle. Jopa mäkiseuduilla ja vanhoissa kylissä kuten Hobittilassa ja Tukinturussa tai Konnun pääkaupungissa Järin Möyremässä Valkovaaroilla oli jo monia kivistä, tiilestä tai puusta rakennettuja taloja. Erityisesti niitä suosivat myllärit, sepät, köydenpunojat, kärryntekijät ja sen sellaiset; vielä koloissa asuessaankin hobiteilla oli jo ollut tapana rakentaa vajoja ja verstaiteja.

Rankkivuon alajuoksun Nevan asukkaiden sanotaan aloittaneen maatalojen ja aittojen rakentamisen. Tuon alueen, Itäneljännyksen, asukkaat olivat melko isoja ja tukevajalkaisia ja he käyttivät kurailmalla kääpiönsaappaita. Mutta heissä virtasi tunnetusti paljon väkevien verta, mikä näkyi siitäkin että monille kasvoi untuvaa leukaan. Karvajaloilla ja helokeseillä ei ollut tietoaakaan parrasta. Nevan, samoin kuin Vuon itäpuolella olevan Bukinmaan asukkaat, jotka olivat samaa juurta, olivat enimmäkseen muuttaneet Kontuun myöhemmin etelästä, ja he käyttivät edelleen monia outoja nimiä ja vieraita sanoja, joita ei tavattu muualla Konnussa.

On todennäköistä että rakennustaito, samoin kuin niin monet muut taidot, olivat *dunedainin* perua, mutta hobitit ovat voineet oppia ne suoraan haltioilta, jotka puolestaan olivat opettaneet ihmisiä heidän nuoruudessaan. Sillä Suuren suvun haltiat eivät olleet vielä hylänneet Keski-Maata, ja heitä asui vielä tuohon aikaan Harmaissa satamissa kaukana lännessä ja kulkukelpoisen matkan päässä Konnusta. Läntisten rajamaiden takana näkyi vielä kolme ikivanhaa haltiatornia Tornikukkuloilla. Ne loistivat kaukana kuun valossa ja korkein seiso i yksinään kauimpana vihreällä kummulla. Länsineljännyksen hobitit sanoivat, että tuon tornin huipusta näkisi Meren, mutta yhdenkään hobitin ei tiedetä kiivenneen sinne. Hyvin harvat hobitit olivat koskaan nähneet Merta tai purjehtineet sen aalloilla ja vielä harvemmat olivat palanneet siitä kertomaan. Useimmat hobitit suhtautuivat jopa jokiin ja pieniin veneisiin syvän epäluuloisesti ja harvat osasivat uida. Ja kun Konnun vuodet vierivät, he puhuivat yhä vähemmän haltioiden kanssa ja alkoivat pelätä heitä ja suhtautuivat epäluuloisesti niihin, jotka olivat heidän kanssaan tekemisissä; sana Meri muuttui pelottavaksi heidän korvissaan ja siitä tuli kuoleman vertauskuva ja he käänsivät katseensa pois läntisiltä kukkuloilta.

Oli rakentamisen taito sitten kotoisin haltioilta tai ihmisiltä, hobitit käyttivät sitä omalla tyyllillään. Tornit eivät olleet heidän alaansa. Hobittitalot olivat yleensä matalia, pitkiä ja mukavia. Vanhin talotyyp pi oli lähinnä *smialien* maanpäällinen jäljitelmä: oljilla, kuivalla ruoholla tai turpeilla katettu ja hieman kupera-seinäinen. Tämä vaihe kuului kuitenkin Konnun varhaisaikoihin ja hobittien rakennustyyli oli jo paljon aikaisemmin muuttunut, sitä oli paranneltu kääpiöiltä opituin tai itse keksityin keinoin. Taipumus pyöreisiin ikkunoihin ja jopa oviin oli tärkein jäljelle jäänyt hobittiarkkitehtuurin erikoisuus.

Konnun hobittien talot ja kolot olivat usein isoja ja niissä asui suuria perheitä. (Bilbo ja Frodo Reppuli olivat poikamiehiä ja siksi hyvin poikkeuksellisia, kuten he olivat monissa muissakin suhteissa; he olivat esimerkiksi haltioiden ystäviä.) Joskus monta sukupolvea asui (suhteellisen) rauhassa yhdessä esi-isiltä perityssä monihaarisessa rakennuksessa, kuten Tukit Suurissa smialeissa ja Rankkibukit Rankkihovissa. Joka tapauksessa hobitit olivat sukutietoisia ja laskivat tarkkaan sukulaisuussuhteensa. He laativat suuria ja perinpohjaisia sukupuita, joissa oli lukemattomia haaroja. Kun joutuu tekemisiin hobittien kanssa, on tärkeätä muistaa kuka on sukua kellekin ja kuinka läheistä. Tässä kirjassa olisi mahdollonta esittää sukupuuta edes tärkeimpien sukujen tärkeimmistä jäsenistä näiden kertomusten tapahtuma-aikaan. Länsikairan Punaisen kirjan lopussa olevat sukupuut muodostavat jo sinänsä pienen kirjan, ja kaikkien muiden paitsi hobittien mielestä ne olisivat varmasti erinomaisen ikävyydyttäviä. Hobitteja tuollaiset asiat viehättivät sikäli kuin ne olivat tarkkoja: he pitivät siitä että kirjat olivat täynnä asioita, jotka he jo tiesivät, selvästi ja mutkattomasti esitettyinä, ilman mitään ristiriitaisuuksia.

2

Piippukessusta

Entisaikojen hobiteista on mainittava vielä yksi seikka, yllättävä tapa: he imivät tai hengittivät sisäänsä savi- tai puupiippujen läpi erään kasvin palavien lehtien savua. Kasvia he kutsuivat piippukessuksi tai pehkuksi ja se lienee *Nicotianan*

alalaji. Tämän merkillisen tavan alkulähteet ovat melkoisen hämärän peitossa. Kaiken mitä sen menneisyydestä voitiin saada selville kokosi yhteen Meriadoc Rankkibuk (myöhemmin Bukinmaan herra), ja koska hänellä ja Eteläneljännyksen tupakalla on osansa seuraavassa kertomuksessa, voimme lainata hänen huomioitaan *Konnun kasvitiedon* esipuheesta.

Hän sanoo: »Tämä on ainoa taito jota voimme varmasti väittää omaksi keksinnöksemme. Tiedossa ei ole milloin hobitit alkoivat polttaa, kaikissa taruissa ja kronikoissa sitä pidetään itsestään selvänä. Konnun asukkaat polttivat kauan kaikenlaisia kasveja, joista jotkin olivat kitkerämpiä ja jotkin makeampia. Mutta kaikki lähteet ovat yhtä mieltä siitä että Tobold Piipari Eteläneljännyksen Pitkänpohjasta ensimmäisenä kasvatti puutarhassaan oikeaa piippukessua Isengrim II:n aikana, vuoden 1070 tienoilla konnunlaskua. Paras kotona kasvatettu tulee edelleen noilta seuduilta, erityisesti ne laadut jotka nykyään tunnetaan nimillä Pitkänpohjan pehku, Vanha Tobo ja Etelän tähti.

Sitä, miten vanha Tobo löysi tämän kasvin, eivät asiakirjat tiedä kertoa, koska hän kieltäytyi kuolemaansa saakka paljastamasta sitä. Hän tiesi paljon kasveista, mutta hän ei ollut mikään matkustelija. On sanottu että hän olisi usein nuoruudessaan käynyt Briissä, mutta sen kauemmaksi Konnusta hän ei varmastikaan koskaan mennyt. Näin on hyvinkin mahdollista, että hän kuuli tästä kasvista Briissä, missä se ainakin nykyään viihtyy hyvin vuoren etelärinteillä. Briin hobitit väittävät olleensa ensimmäisiä piippukessun polttajia. He väittävät tietysti tehneensä kaiken ennen kontulaisia, joita he kutsuvat »siirtolaisiksi»; mutta tässä tapauksessa heidän väitteensä pitää minun käsitykseni mukaan paikkansa. Aivan varmaa on että aidon kessun polttaminen levisi viime vuosisatojen aikana juuri Briistä kääpiöiden keskuuteen, ja samoin sen oppivat muut matkamiehet, kuten samoojat, velhot ja vaeltajat, jotka vielä kulkivat tuon ikivanhan tienristeyksen kautta. Tämän taidon koti ja keskus on siis Briin vanha majatalo *Pomppiva poni*, jota Voivalvatin suku on pitänyt ylimuistoisista ajoista.

Oli miten oli, ne huomiot joita olen tehnyt monilla matkoillani etelään ovat vakuuttaneet minut siitä, että kasvi sinänsä ei ole meidän maankolkamme yksityistä omaisuutta, vaan se on levinnyt pohjoiseen Anduinin alajuoksulta, jonne sen luullakseni ovat tuoneet Westernnessen ihmiset Meren takaa. Sitä kasvaa Gondorissa runsaasti ja siellä kasvit ovat isompia ja komeampia kuin pohjoisessa, missä se ei kasva villinä ja viihtyy vain lämpimissä suojaisissa paikoissa kuten Pitkänpohjassa. Gondorin ihmiset kutsuvat sitä nimellä *makea galenas* ja arvostavat sitä ainoastaan sen kukkien tuoksun vuoksi. Tuosta maasta sen on täytynyt kulkeutua Vihertietä pitkin Elendilin saapumisen ja meidän päiviemme välisinä pitkinä vuosisatoina. Mutta jopa Gondorin *dúnedain* suovat meille yhden kunnian: hobitit panivat sen piippuun ennen muita. Eivät edes velhot tulleet ajatelleeksi sitä ennen meitä. Vaikka eräs tuntemani velho kyllä oppi tuon taidon aikoja sitten ja tuli siinä yhtä eteväksi kuin muissakin asioissa joihin hän ryhtyi.»

3

Miten Kontu oli järjestetty

Kontu oli jaettu neljään osaan, edellä jo mainittuihin Pohjois-, Etelä-, Itä- ja Länsineljännykseen, ja nämä oli edelleen jaettu piirikuntiin, joilla vieläkin oli

samat nimet kuin erällä johtavilla suvuilla, vaikka tämän tarinan tapahtumai-
aikaan näitä sukunimiä tavattiin myös niiden omien piirikuntien ulkopuolella.
Lähes kaikki Tukit asuivat edelleen Tuginmaassa, mutta näin ei ollut eräiden
muiden sukujen laita, kuten Reppulien ja Boffinien. Neljännyksien ulkopuolelle
jäivät itäiset ja läntiset rajamaat: Bukinmaa (s. 86) sekä Länsikaira, joka liitettiin
Kontuun 1452 kl.

Tuohon aikaan Konnussa oli tuskin minkäänlaista »hallintoa». Suvut hoitivat
enimmäkseen omat asiansa. Ravinnon kasvattaminen ja sen syöminen vei suu-
rimman osan asukkaiden ajasta. Muissa asioissa he olivat yleensä suurpiirteisiä,
eivät ahneita vaan kohtuullisia ja tyytyväisiä, niin että maatilat, verstaat ja pienet
liikkeet pyrkivät pysymään samanlaisina sukupolvesta toiseen.

Muinainen perimätieto korkeasta kuninkaasta tietysti säilyi. Hänen piti asu-
man Fornostissa eli Pohjanlinnassa, kuten sitä kutsuttiin, kaukana Konnun poh-
joispuolella. Mutta kuningasta ei ollut ollut lähes tuhanteen vuoteen ja kunin-
kaiden Pohjanlinnan rauniotkin olivat nurmettuneet. Silti hobitit yhä sanoivat
villeistä kansoista ja ilkeistä otuksista (kuten peikoista), että nämä eivät olleet
kuulleet kuninkaasta. He kirjasivat muinaisen kuninkaan nimiin kaikki tärkeim-
mät lakinsa ja yleensä noudattivat niitä vapaasta tahdostaan, koska Säännöt oli-
vat (kuten he sanoivat) sekä ikiaikaisia että oikeita.

On totta että Tugin suku oli pitkään ollut hallitsevassa asemassa; sillä *thainin*
virka oli siirtynyt (Ikäbukeilta) heille muutamia vuosisatoja aiemmin ja Tukien
päämies oli siitä lähtien kantanut tuota arvonimeä. *Thain* oli Konnunpäivien joh-
taja ja Konnunkatselmuksen sekä hobittiväen kapteeni, mutta koska katselmus ja
päivät kutsuttiin koolle vain hätätilanteissa, joita ei enää sattunut, *thainin* virka
oli nyt vain nimellinen kunnia. Tugin suku sai edelleen osakseen erityistä arvon-
antoa, sillä se pysyi suurena ja erinomaisen varakkaana, ja siitä nousi yleensä joka
sukupolvessa voimakkaita persoonallisuuksia, joilla oli omituisia tapoja ja jopa
seikkailumieltä. Jälkimmäistä ominaisuutta nykyään kuitenkin pikemminkin sie-
dettiin (vauriissa hobiteissa) kuin suvaittiin. Vanha tapa kutsua suvun päämiestä
arvonimellä *tuk* säilyi ja hänen nimeensä lisättiin mikäli tarpeellista järjestysluku,
esimerkiksi Isengrim II.

Tuohon aikaan Konnun ainoa varsinainen virkamies oli Järin Möyremän (tai
Konnun) pormestari, joka valittiin joka seitsemäs vuosi Valkovaarojen vapaa-
markkinoilla *lithin* eli keskikesän aikaan. Pormestarina hänen lähes ainoa vel-
vollisuutensa oli toimia isäntänä päivällisillä Konnun juhlapäivinä, joita sattui
melko tiheään. Mutta pormestarinvirkaan oli yhdistetty myös postimestarin ja
pääkonnavahdin virat, niin että hän hoiti sekä lähettipalvelua että vartiotointa.
Nämä kaksi olivat Konnun ainoat julkiset virat; lähettejä oli paljon enemmän
kuin konnavahteja ja he olivat huomattavasti kiireisempiä. Kaikki hobitit eivät
suinkaan olleet kirjoitustaitoisia, mutta ne, jotka olivat, kirjoittivat alinomaa
ystävilleen (sekä valikoiden myös sukulaisilleen), jotka asuivat kauempana kuin
yhden iltapäivän kävelymatkan päässä.

Hobitit kutsuivat poliisejaan tai niiden lähintä vastinetta konnavahdeiksi.
Näillä ei tietenkään ollut univormua (sellaiset olivat täysin tuntemattomia)
vaan ainoastaan sulka lakissaan. He olivat pikemminkin aitojen vartijoita kuin
poliiseja ja keskittyivät enemmän eläinten kuin kansalaisten harharetkiin. Koko
Konnussa teki tätä työtä kaiken kaikkiaan kaksitoista hobittia, kolme kussakin
neljännyksessä. Hieman isompi joukko, joka vaihteli tarpeen mukaan, piti huolta

rajoista ja katsoi etteivät minkäänmoiset ulkolaiset, isot eivätkä pienet, päässeet aiheuttamaan harmia.

Tämän tarinan alkamisen aikoihin oli rajamiehiä, kuten heitä kutsuttiin, huomattavasti lisätty. Monet olivat valittaneet, että rajan tuntumassa ja jopa sen sisäpuolella hiiviskeli kaikenkarvaisia outoja otuksia, mikä oli ensimmäinen merkki siitä, että kaikki ei ollut niin kuin piti olla ja niin kuin aina oli ollut, paitsi joskus vanhoissa taruissa ja kertomuksissa. Harvat ymmärsivät tätä ennettä, eikä edes Bilbolla ollut aavistustakaan mitä se tiesi. Kuusikymmentä vuotta oli kulunut siitä, kun hän oli lähtenyt ikimuistoiselle matkalleen, ja hän oli vanha jopa hobi-tiksi, joista vain noin puolet saavutti sadan vuoden iän, mutta suuri osa hänen tuomistaan rikkauksista näytti olevan jäljellä. Kuinka suuri, sitä hän ei paljastanut kenellekään, ei edes rakkaimmalle veljenpojalleen Frodolle. Ja hän piti löytämänsä sormuksen edelleen salassa.

4

Miten sormus löytyi

Kuten kirjassa *Hobitti* kerrotaan, eräänä päivänä suuri velho Gandalf Harmaa ilmestyi Bilbon ovelle ja hänen kanssaan kolmetoista kääpiötä – kukapa muu kuin itse Thorin Tammikilpi, kuninkaitten jälkeläinen, ja hänen kaksitoista maanpaossa elävää kumppaniaan. Näiden kanssa Bilbo, omaksi pysyväksi hämmästykseseen, lähti matkaan eräänä huhtikuun aamuna Konnun vuonna 1341 etsimään suurta aarretta, kääpiöiden Vuorenalaiusten kuninkaiden kalleuksia, kaukaa idästä Laakson Ereborin alta. Retki onnistui ja lohikäärme, joka aarretta vartioi, tuhottiin. Mutta vaikka ennen lopullista voittoa käytiin Viiden armeijan taistelu ja Thorin sai surmansa, asia olisi tuskin vaikuttanut myöhempiin tapahtumiin tai ansainnut muuta kuin maininnan kolmannen ajan historiassa, ellei matkalla olisi tapahtunut pientä »sattumusta». Korkealla Sumuvuorilla eräässä solassa matkalla Erämaahan seurueen kimppuun hyökkäsi lauma örkkejä, ja kävi niin, että Bilbo eksyi vähäksi aikaa synkkiin örkkikaivoksiin vuoren sisään. Hänen haparoidessaan turhaan pimeässä hänen kätensä osui jonkin tunnelin lattialla sormukseen. Hän pani sen taskuunsa. Se tuntui silloin pelkältä sattumalta.

Pyrkiessään ulos Bilbo ajautui yhä syvemmälle vuoren uumeniin, kunnes ei päässyt enää pitemmälle. Tunnelin päässä levittäytyi kylmä järvi, johon mikään valo ei ulottunut, ja kiviluodolla veden keskellä asui Klonkku. Se oli vastenmielinen pieni otus: se meloi pientä venettä isoilla litteillä jaloillaan ja tähyili veteen kelmein hohtavin silmin, pyydysti sokeita kaloja pitkillä sormillaan ja söi ne raakana. Se söi minkä tahansa elävän otuksen lihaa, jopa örkin, jos pystyi pyydystämään ja kuristamaan sellaisen ilman taistelua. Sillä oli salainen kalleus, jonka se oli saanut haltuunsa aikoja sitten, asuessaan vielä valossa: kultainen sormus, joka teki käyttäjänsä näkymättömäksi. Tätä yhtä se rakasti, »Aarrettaan», ja puhui sormukselle, silloinkin kun esine ei ollut mukana. Klonkku piti sormusta turvassa ja piilossa luodon kolossa paitsi milloin oli metsästävässä tai vakoilemassa örkkejä kaivoksissa.

Ehkä se olisi hyökännyt Bilbon kimppuun heti, jos sillä olisi ollut sormus mukanaan kun he tapasivat, mutta sillä ei ollut, ja hobitilla oli kädessään haltiaveitsi, joka kävi hänelle miekasta. Niinpä Klonkku voittaakseen aikaa haastoi Bilbon arvoituskilpaan: jos se onnistuisi kysymään arvoituksen, johon Bilbo ei

pystyisi vastaamaan, se tappaisi ja söisi Bilbon, mutta jos Bilbo voittaisi, se noudattaisi Bilbon pyyntöä ja johtaisi tämän ulos tunneleista.

Koska Bilbo oli toivottomasti eksynyt pimeyteen eikä voinut lähteä eteen eikä taaksepäin, hän otti haasteen vastaan, ja he kysyivät toisiltaan monia arvoituksia. Lopulta Bilbo voitti, pikemmin hyvää onneaan (niin kuin näytti) kuin älykkyyttään, hän näet huudahti lopulta kysymysvuoronsa ahdistamana samalla kun hänen kätensä osui jo unohtuneeseen löytösormukseen: *Mitä minulla on taskussani?* Tähän Klonkku ei pystynyt vastaamaan, vaikka vaati kolme yritystä.

Asiantuntijat ovat tosin erimielisiä siitä, oliko viimeinen kysymys pelkkä »kysymys» eikä »arvoitus» kilvan tiukkojen sääntöjen merkityksessä, mutta he yhtyvät kaikki siihen käsitykseen, että kun Klonkku hyväksyi kysymyksen ja yritti vastata, sen sopimus sitoi sitä. Ja Bilbo painosti sitä pitämään sanansa, sillä hänen päähänsä pälkähti, että moinen liukas otus voisi hyvinkin paljastua kaksinaamaiseksi, siitä huolimatta että tällaisia lupauksia pidettiin pyhinä ja vanhastaan kaikki paitsi katalimmat pelkäsivät rikkoa niitä. Mutta yksinäisten pimeyden vuosien jälkeen Klonkun sydän oli musta ja siinä asui petollisuus. Se luikahti tiehensä ja palasi saarelleen, josta Bilbo ei tiennyt mitään ja joka oli aivan lähellä tummassa vedessä. Sieltä Klonkku uskoi löytävänsä sormuksen. Se oli nyt nälkäinen ja vihainen, ja kunhan sillä olisi »Aarteensa» se ei pelkäisi enää minkäänlaisia aseita.

Mutta sormus ei ollut luodolla; se oli kadonnut, poissa. Klonkun kirkuna sai Bilbon värisemään, vaikka hän ei vielä ymmärtänytäkään mitä oli tapahtunut. Klonkku oli lopulta arvannut, mutta liian myöhään. *Mitä sillä on tassussaan!* se huusi. Sen silmissä paloi vihreä liekki, kun se ryntäsi takaisin murhaamaan hobittia ja ottamaan »Aarteensa» takaisin. Viime hetkellä Bilbo käsitti vaaran ja pakeni sokeasti käytävää pitkin järveltä pois päin; ja taas kerran hänen onnensa pelasti hänet. Juostessaan hän työnsi kätensä taskuun ja sormus sujahti hänen sormeensa. Niin kävi että Klonkku ohitti hänet näkemättä häntä ja lähti käytävän aukon suulle vahtimaan, ettei »varas» pääsisi pakoon. Bilbo seurasi sitä varovasti, kun se kulki eteenpäin kiroten ja puhuen itsekseen »Aarteestaan». Näistä puheista Bilbo viimein äkkäsi totuuden ja se sytytti häneen toivon pimeyden keskellä: hän oli itse löytänyt tuon ihmeellisen sormuksen ja sen myötä mahdollisuuden paeta örkkien ja Klonkun kynsistä.

Lopulta he tulivat pysähdyspaikalle ennen näkymätöntä aukkoa, joka johti kaivosten alemmalle portille vuorten itäpuolelle. Siihen Klonkku kyyristyi puolustusasemiin nuuskien ja kuulostellen. Bilbo joutui kiusaukseen surmata se miekallaan. Mutta sääli pysäytti hänet, ja vaikka hän piti sormuksen, johon hänen ainoa toivonsa perustui, hän ei halunnut käyttää sitä tappaakseen tuon heikommassa asemassa olevan kurjan olennon. Lopulta hän kokosi rohkeutensa, hyppäsi pimeässä Klonkun yli ja pakeni käytävää pitkin vihollisensa vihan- ja epätoivonhuutojen takaa-ajamana: *Varas, varass! Reppuli! Me vihataan ssitä ikuisesti!*

On varsin mielenkiintoista että tämä ei ollut se tarina, jonka Bilbo aluksi kump-paneilleen kertoi. Heille hän väitti että Klonkku oli luvannut antaa hänelle *lahjan*, jos hän voittaisi; mutta kun Klonkku meni etsimään sitä luodoltaan, se huomasi aarteensa kadonneen. Se oli ollut taikasormus, jonka Klonkku oli saanut syntymäpäivälahjaksi aikoja sitten. Bilbo arvasi löytäneensä juuri tämän

sormuksen ja koska hän oli voittanut kilvan se kuului jo hänelle. Mutta hän oli tukalassa tilanteessa eikä sanonut mitään Klonkulle, vaan antoi tämän näyttää hänelle ulospääsytien ikään kuin palkaksi lahjan sijaan. Tämän kertomuksen Bilbo esittää muistelmissaan eikä hän ilmeisesti koskaan muuttanut sitä itse, ei edes Elrondin neuvonpidon jälkeen. Todennäköisesti se esiintyi sellaisena alkuperäisessä Punaisessa kirjassa, samoin kuin useissa kopioissa ja lyhennelmissä. Mutta useat kopiot kertovat myös todellisen tarinan (vaihtoehtona) ja perustuvat epäilemättä Frodon tai Samvaisin muistiinpanoihin; kumpikin heistä oli saanut kuulla totuuden, mutta he eivät näytä mielellään poistaneen mitään, mitä vanha hobitti oli itse kirjoittanut.

Gandalf ei kuitenkaan uskonut Bilbon ensimmäistä tarinaa alkuunkaan ja oli jatkuvasti hyvin utelias sormuksesta. Vähitellen hän sai todelliset tapahtumat puristetuksi Bilbosta pitkällisillä kyselyillä, jotka rasittivat jonkin aikaa heidän ystävyyttään, mutta velho tuntui pitävän totuutta tärkeänä. Vaikka hän ei sanonut sitä Bilbolle, hän piti myös tärkeänä ja huolestuttavana sitä, että tämä kunnon hobitti ei ollut heti kärkeen kertonut totuutta, mikä oli täysin vastoin hänen tapojaan. Joka tapauksessa ajatus »lahjasta» ei ollut pelkkä hobittimainen päähänpisto. Bilbo tunnusti, että hän keksi sen kuulemistaan Klonkun puheista, sillä Klonku tosiaan kutsui sormusta »syntymäpäivälahjaksi» monta kertaa. Gandalf piti sitäkin outona ja epäilyttävänä, mutta hän ei saanut selville totuutta tästä asiasta moneen vuoteen, kuten tästä kirjasta käy ilmi.

Bilbon myöhemmistä seikkailuista ei ole tarpeen sanoa tässä paljonkaan. Sormuksen avulla hän pääsi örkkivartijoita pakoon portilla ja liittyi seuralaisiinsa. Hän käytti sormusta monta kertaa retkensä aikana, enimmäkseen auttaakseen ystäviään, mutta hän piti sen salassa heiltä niin kauan kuin mahdollista. Palattuaan kotiin hän ei puhunut siitä kenellekään paitsi Gandalfille ja Frodolle, eikä kukaan koko Konnussa tiennyt sen olemassaolosta – tai niin hän luuli. Vain Frodolle hän näytti matkaansa käsittelevää kertomusta, jota hän kirjoitti.

Miekkansa Piikin Bilbo ripusti takan yläpuolelle ja ihmeellisen panssaripaitansa, joka oli kääpiöiden lahja lohikäärmeen aarteesta, hän lainasi museolle, toisin sanoen Järin Möyremän Mathomtalolle. Mutta vanhaa viittaa ja kaapua, joita hän oli käyttänyt retkillään, hän säilytti lipastonlaatikossa Repunpäässä; ja ohuen ketjun varmistamaa sormusta hän piti yhä taskussaan.

Hän palasi kotiinsa Repunpäähän kesäkuun 22. päivänä viidenkymmenenyhden vanhana (1342 kl.), eikä Konnussa tapahtunut mitään erikoista ennen kuin herra Reppuli aloitti sadannenyhdennentoista syntymäpäivänsä juhla- ja valmistelut (1401 kl.). Tarinamme alkaa siitä.

HUOMAUTUS KONNUN ASIAKIRJOISTA

Hobittien osuus niissä suurissa tapahtumissa kolmannen ajan lopussa, jotka johtivat Konnun liittämiseen jälleen yhdistettyyn Valtakuntaan, viritti heissä entistä laajemman mielenkiinnon omaan historiaansa. Monet siihen asti suullisesti säilyneet tiedot kerättiin ja kirjoitettiin muistiin. Tärkeimmät suvut olivat myös kiinnostuneita koko Valtakunnan asioista ja monet niiden jäsenet tutkivat sen muinaishistoriaa ja tarustoa. Neljännen ajan ensimmäisen vuosisadan loppuun

J. R. R. TOLKIENIN SUUREN FANTASIAEPOKSEN
TARU SORMUSTEN HERRASTA ENSIMMÄINEN OSA
TARKISTETTUNA SUOMENNOKSENA

»Ne, joilla on mielikuvitus sytyttäväksi, huomaavat joutuvansa täysin tarinan tempaamiksi, lähtevät mukaan rikkaalle seikkailuretkelle ja pahoittelevat, että tulossa on enää kaksi kirjaa lisää.»

Oxford Times

»Tämä kirja on kuin salama kirkkaalta taivaalta. Upea, vaikuttava ja häpeämätön seikkailuromaani on yllättäen palannut keskuuteemme tässä teoksessa.»

C. S. Lewis, Time & Tide

»Kerronnan ansiot ovat aineksen lähes nerokkaassa käytössä, uudelleenjärjestelyssä, jossa aito sadun tai myytin kertomisen tuntu on säilynyt.»

Helsingin Sanomat

»En muista koska viimeksi olisin paneutunut johonkin satumaailmaan näin antaumuksella – väliin jännittäen, väliin mieli haikeana myötäeläen. Erikoiskiitoksen ansaitsevat suomentajat: he ovat onnistuneet välittämään Tolkienin hienovireisen ja vivahteikkaan kielen oivallisesti antaen hyvän esimerkin todella luovan kääntäjän merkityksestä.»

Turun Sanomat

		
www.wsoy.fi	84.2 ISBN 978-951-0-50859-6	TOLKIEN®